

*Древницька О. І.,
вчитель історії та правознавства
ЗОШ I – II ступенів с. Скоморохи
Великогаївської сільської ради Тернопільського району*

ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК ДІЄВОГО ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНЦЯ – ПАТРІОТА

Сучасні умови в українській школі ХХІ століття вимагають нових підходів до організації навчання і виховання, які б сприяли формуванню і розвитку школяра в тісному і постійному взаємозв'язку з природним та соціальним середовищем, здатності до соціально – значимої діяльності, швидкої адаптації під час зміни життєвих обставин. Досягнення мети вивчення історії та реалізації особистісно-орієнтованого навчання першочергово висуває завдання, які б створили сприятливі умови для виявлення і розвитку здібностей учнів, задоволення їх потреб та інтересів, розвитку пізнавальної активності і творчої самостійності, сприяє використанню дидактичних ігор. Застосування дидактичних ігор на уроках історії – це важливий фактор підвищення ефективності навчально-виховного процесу та взаємодії і взаєморозуміння між вчителем та учнем.

У даній статті ми розглянемо як гра, більш ніж будь яка інша діяльність, дозволяє всебічно та з більшою повнотою розвивати самостійність і самодіяльність учнів на уроках історії залежно від вікових особливостей. Адже в останні десятиліття відбувається поступовий перехід від пасивних методів навчання до активних та інтерактивних методів. Власне, до активних методів навчання та високоефективних організаційних форм навчально – пізнавальної роботи учнів відноситься дидактична гра. «Гра – це іскра, яка запалює вогник допитливості і цікавості», – так стверджував В. О. Сухомлинський [1]. Сутність дидактичних ігор полягає в тому, що діти розв'язують пізнавальні навчальні завдання, запропоновані їм у цікавій формі, і, таким чином, оволодівають досвідом розумової діяльності, виробляють вміння застосовувати знання в різних ситуаціях.

Впродовж багатьох років у педагогічній та психологічній науці дидактична гра розглядалася вченими в різних аспектах. У науковий обіг цей термін, що витлумачують як спеціальні створені та адаптовані з метою навчання ігри, впровадили Ф. Фребель і М. Монтесорі, розробивши дидактичні ігри для дошкільнят та О. Декролі із своїми іграми для початкової школи [3]. У сучасній педагогіці-дидактична гра – це цікава для суб'єкта навчальна діяльність в умовних ситуаціях. Українська вчена О. Савченко зазначає, що «у навчальному процесі ігрова діяльність має форму дидактичної

гри, ігрової ситуації, ігрового прийому, ігрової вправи» [4]. Отож, О. Савченко розглядає дидактичну гру як різновид гри за правилами. Інший український дослідник К. Баханов пише про гру в контексті інноваційних систем, технологій та моделей навчання, підкреслюючи, що «модель навчання у грі – це побудова навчального процесу за допомогою включення учнів у гру» [2]. Адже цікаві ігрові форми та ігровий матеріал сприяють підвищенню інтересу до історії, свідомому засвоєнню навчального матеріалу, стимулюють активність учнів, виховують в них навички самостійної роботи, вміння раціонально і творчо виконувати завдання, самостійно застосовувати знання.

Проте сучасна школа має навчити учнів не лише здобувати знання, формувати вміння, навички, а й творчо мислити, розвивати комунікабельність, креативність в школярів [3]. Саме дидактичні ігри дають змогу індивідуалізувати роботу на уроці, давати завдання, посилені кожному учню, максимально розвиваючи їх здібності. Гра дає змогу легко привернути увагу дітей до історичних подій, славного минулого нашого народу, трагічних сторінок історії, на яких у звичайних умовах протягом уроку не завжди вдається. Наприклад, при вивченні теми з історії України у 5 класі «Звідки та як історики довідуються про минуле» новий, складний історичний матеріал для сприйняття п'ятикласниками приводить до втомлюваності дітей, виникає байдужість до навчання, саме в таких випадках варто поєднувати традиційні навчальні заняття з ігровими. Активізації пізнавальних інтересів школярів сприятиме гра «Правда – неправда», за правилами якої учні відповідають на правильно поставлене питання вчителя оплесками, а коли неправильна відповідь учні дотримуються тиші. Багато ігор вимагають уміння висловлювати свою думку у зв'язній і зрозумілій формі. Наприклад, під час вивчення теми з історії України у 8 класі «Виникнення українського козацтва та Запорізької Січі» можна використати гру «Капелюх». Дітям пропонується написати питання з даної теми, помістити в капелюх, а потім по черзі, дістаючи питання з капелюха, відповідати. Отже, гра прищеплює дітям позитивні риси характеру: дисциплінованість, кмітливість, організованість. Гра розвиває фантазію, волю, пам'ять, вчить напружувати зусилля, керувати собою, дотримуватися правил поведінки. Ігрова діяльність на уроках історії має потужний потенціал та невичерпні ресурси у навчально-виховній роботі [1]. На сучасному етапі становлення правової демократичної держави та інтеграції України до загальноєвропейського товариства все більшої гостроти набуває проблема виховання в суспільстві духовної, високоморальної особистості – творця власного майбутнього, українця-патріота. Виховання особистості українця-патріота реалізуємо на уроках історії України? використовуючи дидактичні ігри. Наприклад, у 7 класі під час вивчення теми «Утворення Русі – України» доречно застосувати рольову гру, до якої потрібно готуватися заздалегідь (1 -2 тижні до уроку). Учні шукають цікаву інформацію про князів – засновників міста Києва,

відомих князів Русі – України, виготовляють костюми, розповідають від імені князя про велику роль та вагомий внесок у розвиток Київської Русі. Отож, гра дітей захоплює, розвиває творчість, виховує любов до рідної землі, свого краю. Результатом патріотичного виховання на уроках історії України має бути сформованість почуття патріотизму, що означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських звичаїв та традицій, відчуття своєї приналежності до України, усвідомлення спільної власної долі з долею Батьківщини.

Отже, дидактична гра – не самоціль на уроці, а засіб навчання та виховання. На нашу думку, на уроках історії важливо створювати під час ігрової діяльності ситуацію успіху, бо це єдине джерело внутрішніх сил учня, що народжує енергію для подолання труднощів і бажання вчитися за сучасних умов. Завдяки грі, учні вимогливо ставляться до себе, бачать перспективу власного зростання та усвідомлюють потребу самовдосконалення. Методично вірно організована гра вимагає від її учасників активної пізнавальної діяльності не тільки на рівні творчого пошуку, сприяє співробітництву вчителя й учнів у процесі навчання. Навчальні ігри в розумному поєднанні з іншими прийомами і засобами навчання допоможуть інтенсифікувати процес навчання історії, більш успішно вирішувати завдання з формування творчого мислення учнів, їх предметних компетенцій.

Таким чином, гра на уроках історії – це метод навчання, який розвиває в учнів творчість, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість, яка у майбутньому стане цінним надбанням для нашої держави України.

Література:

1. Барнінець О. В. Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / О. В. Барнінець. – Харків: Основа, 2011. – 141 с.
2. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. О. Баханов. – Запоріжжя, 2000. – 175 с.
3. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі / О. Пометун, Г. Фрейман. – К.: Генеза, 2005. – 326 с.
4. Філімонова Т. В. Дитяча гра в наукових розробках педагогів і психологів кінця XIX – початку XX ст. / Т. В. Філімонова // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 1. – С. 139-146.

Паньків М. С.,

вчитель історії

*Тернопільського навчально-
виховного комплексу*

*«Загальноосвітня школа I-III ступенів-
економічний ліцей № 9 ім. І. Блажкевич*

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З «ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»

Актуальність медіаосвіти зумовлена кількома чинниками: стрімким розвитком інформаційного середовища, вдосконаленням шляхів передачі та отримання інформації, якісними та кількісними змінами у медіа. Крім того,